

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร
รายงานสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2553

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในแผนการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2524 – 2529) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 – พ.ศ. 2534) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม แห่งใหม่ของประเทศ รวมทั้งเป็นแหล่งกระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจาก กรุงเทพมหานครสู่ภูมิภาคอย่างเป็นระบบ ตลอดจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขันกับ ตลาดโลกโดยการเปิดประตูใหม่ของประเทศเชื่อมโยงกับเส้นทางขนส่งทางเรือของโลก และสร้าง ฐานการผลิตอุตสาหกรรมสมัยใหม่ที่มีขีดความสามารถแข่งขันกับตลาดโลก นอกจากนี้ นโยบาย ด้านการเกษตร เช่น นโยบายส่งเสริมเกษตรกรปลูกยางพารา โดยมุ่งเน้นการเพิ่มพื้นที่ปลูก ตลอดจนใช้ยางพันธุ์ดีเพื่อให้ผลผลิตยางพาราเพิ่มขึ้นตามความต้องการของตลาดโลก ยุทธศาสตร์ อุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันปีพ.ศ. 2547-พ.ศ. 2572 เพื่อมุ่งสู่การเป็นผู้ผลิต และส่งออกน้ำมันปาล์ม เคียงคู่ผู้นำในระดับโลกอย่างมาเลเซียและอินโดนีเซีย รวมทั้งนโยบายกำหนดให้ปาล์มน้ำมันเป็น แหล่งพลังงานทดแทนของประเทศ ซึ่งตั้งเป้าขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันให้ได้ 10 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2572 โดยจะปลูกเพิ่มปีละ 400,000 ไร่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมจากการแปร รูปอย่างง่ายเป็นการแปรรูปมูลค่าสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลเพื่อทดแทน พลังงานที่มีราคาแพงในขณะนี้ ด้วยสาเหตุข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนี้ จึงทำให้การใช้ที่ดินในจังหวัด ชลบุรีมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นเพื่อรองรับการพัฒนาทั้งในด้านอุตสาหกรรมและด้าน การเกษตรในอนาคต การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง

การศึกษาค้นคว้าการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของจังหวัดชลบุรีปีพ.ศ. 2551 และปีพ.ศ. 2553 โดยใช้ข้อมูลระยะไกล และระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ โดยการนำภาพถ่ายออร์โธรีซิเชิงเลขของ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภาพถ่ายดาวเทียม SPOT-5 และภาพถ่ายดาวเทียม THEOS ซึ่งเป็น ดาวเทียมสำหรับสำรวจทรัพยากรดวงแรกของประเทศไทยมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์การ เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและแสดงผลในลักษณะของตำแหน่งพื้นที่ จะทำให้ทราบถึงการ เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ หน่วยงานภายในกรมพัฒนาที่ดิน สามารถนำมาใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน กำหนดเขตการพัฒนาที่ดิน นอกจากนี้หน่วยงาน ภายนอก เช่น องค์การบริหารจังหวัด สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคม แห่งชาติ สามารถนำไปกำหนดนโยบายเพื่อรองรับการพัฒนาของจังหวัดได้ในอนาคต

จากการวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดินปีพ.ศ. 2553และการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินปีพ.ศ. 2551 และปี พ.ศ. 2553 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรีปีพ.ศ. 2553

จังหวัดชลบุรี มีเนื้อที่ทั้งหมด 2,726,875 ไร่ จากการวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน พบว่ามีการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

พื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 360,248 ไร่ หรือร้อยละ 13.22 ของเนื้อที่ประกอบด้วย พื้นที่หมู่บ้าน 174,717 ไร่ หรือ ร้อยละ 6.41 พื้นที่ตัวเมือง 52,530 ไร่หรือร้อยละ 1.93 สถานที่ราชการ 61,017 ไร่ หรือร้อยละ 2.24 เป็นต้น

พื้นที่อุตสาหกรรม มีเนื้อที่ 83,845 ไร่ หรือร้อยละ 3.08 ส่วนมากจะอยู่ในบริเวณอำเภอเมือง อำเภอพานทอง อำเภอศรีราชาและอำเภอบ้านบึง

พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่มากที่สุด จำนวน 1,709,849 ไร่ หรือร้อยละ 62.75 ของเนื้อที่จังหวัด โดยพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดชลบุรี ส่วนมากจะปลูกพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง 318,615 ไร่ หรือ ร้อยละ 11.69 อ้อย 216,418 ไร่ หรือร้อยละ 7.94 สับปะรด 94,440 ไร่ หรือร้อยละ 3.47 รองลงมาจะปลูกไม้ยืนต้น ได้แก่ ยางพารา 284,656 ไร่ หรือร้อยละ 10.45 ยูคาลิปตัส 143,522 ไร่ หรือร้อยละ 5.27 ปาล์มน้ำมัน 85,769 ไร่ หรือร้อยละ 3.15 และนาข้าว 144,523 ไร่ หรือร้อยละ 5.3

พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 309,112 ไร่ หรือร้อยละ 11.34 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด

พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 47,458 ไร่ หรือร้อยละ 1.74 ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ บึง บ่อน้ำในไร่นา และคลองชลประทาน

พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 216,363 ไร่หรือ ร้อยละ 7.94 ประกอบด้วย บ่อลูกรัง บ่อดิน บ่อทราย เขื่อนร่องแระ และเขื่อนร่องแระร้าง

2. การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดชลบุรีระหว่างปีพ.ศ. 2551 และปีพ.ศ. 2553

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินระหว่างปีพ.ศ. 2551 และปีพ.ศ. 2553 พบว่ามีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

2.1 สภาพการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่เพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในปีพ.ศ.2551และปีพ.ศ.2553พบว่าพื้นที่สภาพการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีเนื้อที่เพิ่มขึ้นได้แก่

พื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง เพิ่มขึ้น 16,430 ไร่ หรือร้อยละ 4.78 ของเนื้อที่ในปีพ.ศ.2551

พื้นที่อุตสาหกรรม เพิ่มขึ้น 6,781 ไร่ หรือร้อยละ 8.80 ของเนื้อที่ในปีพ.ศ.2551

พื้นที่การเกษตร ที่มีการเพิ่มขึ้น ได้แก่

ยางพารา เนื่องจากความต้องการยางพาราในตลาดโลกเพิ่มมากขึ้น ราคาผลผลิตของยางพารามีราคาสูง รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกยางพารา ประกอบกับรัฐบาล

มีการประกันราคาผลผลิตเกษตรกรจึงมีการเปลี่ยนมาปลูกยางพาราโดยจะพบว่าเนื้อที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้น 30,412 ไร่ หรือร้อยละ 11.96 ของพื้นที่ปลูกในปีพ.ศ. 2551

ปาล์มน้ำมัน รัฐบาลก็มียุทธศาสตร์อุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันปีพ.ศ.2547 -2572 เพื่อมุ่งสู่การเป็นผู้ผลิตและส่งออกปาล์มน้ำมันจึงสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกปาล์มน้ำมัน โดยตั้งเป้าขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันให้ได้ 10 ล้านไร่ ในปีพ.ศ. 2572 ด้วยการสนับสนุนของภาครัฐเนื้อที่ปลูกปาล์มน้ำมันจึงมีแนวโน้มการผลิตที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน โดย เพิ่มขึ้น 10,130 ไร่ หรือร้อยละ 13.39 ของพื้นที่ปลูกในปีพ.ศ. 2551

พืชทดแทนพลังงาน เช่น **อ้อยและมันสำปะหลัง** พบว่า พื้นที่ปลูกอ้อย เพิ่มขึ้น 23,714 ไร่ หรือร้อยละ 12.31 ของพื้นที่ปลูกในปีพ.ศ. 2551 เนื้อที่ปลูกมันสำปะหลัง เพิ่มขึ้น 12,176 ไร่ หรือร้อยละ 3.97 ของพื้นที่ปลูกในปีพ.ศ. 2551

2.2 สภาพการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อที่ลดลง

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในปีพ.ศ. 2551และปีพ.ศ. 2553 พบว่าพื้นที่สภาพการใช้ที่ดินที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีเนื้อที่ลดลง ได้แก่

นาร้าง ลดลง 5,458 ไร่ หรือร้อยละ 12.90 ของพื้นที่นาร้างในปี พ.ศ. 2551 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ไปปลูกข้าว 2,925 ไร่ นอกจากนี้มีการเปลี่ยนแปลงไปปลูกอ้อย 654 ไร่ เปลี่ยนเป็นพื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง 580 ไร่ พื้นที่อุตสาหกรรม 102 ไร่ และพื้นที่อื่น ๆ เช่น พื้นที่ปลูกยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส เป็นต้น

ยูคาลิปตัส ลดลง 2,226 ไร่ หรือร้อยละ 1.53 ของพื้นที่ปลูกในปีพ.ศ. 2551 โดยพื้นที่ที่ลดลงมีการเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง 5,080 ไร่ ยางพารา 4,053 ไร่ สับปะรด 2,484 ไร่ อ้อย 1,363 ไร่ ปาล์มน้ำมัน 1,238 ไร่ เป็นต้น

ไม้ผล ลดลง จำนวน 43,137 ไร่ หรือร้อยละ 17.36 ของเนื้อที่ปลูกปีพ.ศ.2551 เนื้อที่ปลูกไม้ผลที่ลดลง ได้แก่ มะพร้าว ลดลง 15,780 ไร่ หรือร้อยละ 20.40 โดยมีการเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง 13,148 ไร่ สับปะรด 4,072 ไร่ นอกนั้นมีการเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นๆ เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ยูคาลิปตัส บางส่วนเป็นพื้นที่ชุมชน และสิ่งก่อสร้างตลอดจนพื้นที่อุตสาหกรรม เป็นต้น เนื้อที่ปลูกมะม่วงหิมพานต์ ลดลง 5,557 ไร่ หรือร้อยละ 15.22 โดยมีการเปลี่ยนไปปลูกยางพารา 3,865 ไร่ มันสำปะหลัง 1,380 ไร่ ปาล์มน้ำมัน 1,196 ไร่ นอกนั้นมีการเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่น ๆ เช่น ยูคาลิปตัส อ้อย บางส่วนเป็นพื้นที่ชุมชน และสิ่งก่อสร้าง ตลอดจนพื้นที่อุตสาหกรรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในจังหวัดชลบุรีพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการใช้ที่ดิน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินมีอยู่หลายประการด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยทางกายภาพ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะดิน แหล่งน้ำ ปัจจัยทางด้านสังคม เช่น นโยบายส่งเสริมการเพาะปลูก การประกันราคาสินค้าเกษตร ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น เงินทุน ราคาของผลผลิต ความต้องการของตลาด เป็นต้น ดังนั้นเพื่อให้มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีข้อคำนึงดังนี้

1. การกำหนดนโยบายในการส่งเสริมการปลูกพืช เช่น ยุทธศาสตร์ยางพารา และยุทธศาสตร์ปาล์มน้ำมัน รัฐบาลควรส่งเสริมให้ปลูกในพื้นที่ที่เหมาะสม มีการติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้เพื่อไม่ให้กระทบกับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น
2. ควรมีการสำรวจความต้องการของสินค้าเกษตร และประเมินผลผลิตของสินค้าเกษตรในแต่ละฤดูกาลเพื่อวางแผนในการกระจายสินค้าเกษตรได้อย่างเหมาะสมไม่เกิดปัญหาการขาดตลาด เนื่องจากมีปริมาณมากกว่าความต้องการของตลาด
3. ควรดูแลพื้นที่ป่าไม้ไม่ให้มีการบุกรุกเนื่องจากจะทำให้เกิดปัญหาตามมาได้ เช่น เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินทำให้พื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม และบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 มาตรา 13 ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ดังกล่าว